

РИСУНОК І ПЕРСПЕКТИВА

Частина 2. Голова людини

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>02 Культура і мистецтво¹</i>
Спеціальність	<i>023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація</i>
Освітня програма	<i>Образотворче мистецтво</i>
Статус дисципліни	<i>Нормативна</i>
Форма навчання	<i>очна(денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>2 курс, III, VI семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>7 кредитів ЄКТС/ 210 год.</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>залік, екзамен</i>
Розклад занять	<i>Практичні заняття (один раз на тиждень)</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Практичні: старший викладач, Шаповаленко Михайло Вікторович shap.m.v@gmail.com</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Рисунок - це основа образотворчого мистецтва, а як навчальна дисципліна має необмежені можливості для творчого розвитку студентів, формування їх естетичного смаку і художніх потреб. Водночас рисунок є самостійним видом мистецтва з давніми традиціями і багатовіковою історією. Вивчення дисципліни «РИСУНОК» має за мету сформувати у студентів вміння і навички реалістичного зображення графічними засобами, розуміння суті творчого процесу і створення художнього образу. Завданнями вивчення курсу є: образно сприймати навколишню дійсність і передавати реальний образ просторових предметів на площині паперу, формувати вміння конструктивного і образного аналізу моделі; вивчати принципи і методи реалістичного зображення об'ємної форми засобами рисунку; підвищувати культуру сприйняття студентів, формувати високі естетичні потреби, здібності творити за законами краси.

Мета опанування дисципліни – Забезпечити студентів знаннями й навичками, необхідними для створення точного та виразного зображення голови людини у різних ракурсах, із урахуванням світлотіні, конструкції та пропорцій. Та формування фахових компетенцій в галузі рисунку, які сприятимуть вмінням створювати високохудожні, оригінальні твори у галузі дизайну та образотворчого мистецтва.

Предметом навчальної дисципліни є академічний рисунок, конструктивна будова голови людини з плечовим поясом в різних ракурсах та при різному освітленні, моделювання форми за рахунок світлотіньового контрасту, виявляючи особливості та закономірності зображення предметів, об'єктів та явищ засобами реалістичного рисунку.

Компетентності: здатність формулювати цілі особистісного і професійного розвитку та умови їх досягнення, враховуючи тенденції в галузі професійної діяльності, етапів професійного зростання та індивідуальних особливостей; здатність генерувати авторські, інноваційні пошуки в практиці сучасного мистецтва; здатність використовувати професійні знання у практичній діяльності; здатність застосувати основи архітектоники видань.

Програмні результати навчання:

- застосовувати комплексний художній підхід для створення цілісного образу;
- виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях;
- застосовувати знання з композиції, розробляти формальні площинні, об'ємні та просторові композиційні рішення і виконувати їх у відповідних техніках і матеріалах;
- відображати морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів образотворчого, декоративного мистецтва, реставрації та використовувати існуючі методики реставрації творів мистецтва в практичній діяльності за фахом;
- розуміти вагому роль українських етно мистецьких традицій у стильових рішеннях творів образотворчого, декоративного та сучасного візуального мистецтва
- володіти арсеналом художньо-технічних виражальних засобів сучасної української графіки, ґрунтуючись на досягненнях авторської друкованої графіки минулого, засобами, техніками й технологіями образотворчого мистецтва в області живопису й рисунку, станкової графіки, мистецтва книги, мистецтва графіки й плаката, оформлення друкованої продукції, друкованої графіки, естампа;
- знання факторів, що визначають доречність використання різних технік графіки та їх імітацій в конкретних завданнях з проектування; практичними прикладами застосування графіки в рамках проектної роботи графічного дизайнера;
- вміння малювати, в тому числі в академічній манері, використовувати рисунки в створенні композицій, застосовувати їх у проектуванні будь-якого об'єкта;
- вміння створювати лінійно-конструктивні побудови і вибирати техніки виконання конкретного рисунку; використовувати можливості графіки, орієнтуватися в технологіях і прийомах використання графіки в різних видах графічного дизайну.

2. Пререквізити та пост реквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Навчальна дисципліна викладається на 2-му курсі навчання за освітньою програмою *Образотворче мистецтво* першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 023 *Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація*. Курс залежить від інших навчальних дисциплін: 30.14, 30.11, 30.10, 30.13, ПО 01 в структурно-логічній схемі освітньої програми.

3. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1: Пропорції та анатомія голови

1. Вступ до вивчення голови людини . Історичний огляд портретного мистецтва. Основні принципи академічного рисунка голови.

2. Пропорції голови людини. Основні канони та схеми пропорцій (класичні та індивідуальні).

Пропорції дитячої, підліткової та дорослої голови.

3. Анатомічна будова черепа. Основні частини черепа: форма і функція.

Вплив черепа на зовнішній вигляд обличчя

4. М'язи обличчя. Будова м'язів, які формують міміку. Вплив мімічних м'язів на виразність обличчя.

Модуль 2: Побудова голови у просторі.

5. Перспектива в зображенні голови. Закони лінійної перспективи у побудові голови.

Особливості побудови голови в різних ракурсах.

6. Світлотінь у портреті. Побудова об'єму за допомогою світла і тіні. Передача матеріальності (шкіра, волосся).

7. Ракурси та положення голови. Основні особливості зображення голови в профіль, анфас, три чверті.

Композиція голови у просторі (нахил, поворот).

Емоційна та індивідуальна виразність.

8. Міміка та емоції. Вивчення міміки: основні вирази обличчя (радість, сум, злість тощо).

Динаміка змін у формі обличчя через емоційний стан.

9. Індивідуалізація портрета. Передача віку, статі, етнічних особливостей. Деталізація характерних рис моделі.

Практичне застосування.

10. Портрет з натури . Підготовчі ескізи для створення портрета. Робота з натурщиком: побудова, спостереження, деталізація.

11. Вивчення трактовки форми голови через копіювання відомих авторів (Веласкес, Рембрандт, Хальс)

12. Завершена композиція. Робота над підсумковою композицією (академічний портрет, художній портрет). Використання композиційних і декоративних прийомів.

Додаткові теми (опційно):

Використання цифрових технологій у портретному мистецтві. Скетчинг голови у швидких техніках.

Інтеграція портрета в ілюстративний контекст.

Підсумкове завдання:

Створення завершеного академічного портрета або художньої композиції, що передає анатомічну правильність, перспективу та індивідуальні риси моделі.

4. Навчальні матеріали та ресурси

Базова література

1. Клименюк Тетяна Михайлівна Креслення, рисунок, композиція: навч. посібник /Т.М. Клименюк; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2012. 340 с.
2. Куленко М.Я. Основи композиції в образотворчому мистецтві: навч. посібник для студ. архіт. фак-ту / Київськ. нац. ун-т буд-ва і архіт. Київ, 2001. 87 с.
3. Михайленко В.Є., Яковлев М.І. Основи композиції (геометричні аспекти). Київ: Каравела, 2004. 304 с.
4. Полубок А.П. Рисунок. (Побудова конструктивної моделі людського черепа): методичні вказівки до виконання завдань для студентів архітектурного факультету ІІ курсу які навчаються за спеціальністю 191 «Архітектура і містобудування» та студентів І курсу за спеціальностями 022 «Дизайн». /А.П. Полубок; Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. Київ: КНУБА, 2018. 24 с.
5. Ратнічин В.М. Перспектива: навчальний посібник. Київ Вища школа 1977 р. 136 с.

Додаткова література

6. Боднар О.Я. Золотий перетин і неевклідова геометрія в науці та мистецтві / О.Я. Боднар. – Львів : Укр. технології, 2005. – 197 с.
7. Волкотруб И. Т. Основы художественного конструирования./ И.Т. Волкотруб – К.: Вища школа, 1988. – 191 с.
8. Гордєєва Є. П. Перспектива. Збірник завдань / Є. П.Гордєєва, Я. Р. Лелик – Луцьк: «Волинська обласна друкарня», 2003. – 185 с.
9. Гордєєва Є. П. Перспектива. Методи побудови / Є. П.Гордєєва, Я. Р. Лелик – Луцьк:

«Волинська обласна друкарня», 2001. – 158 с.

10. Шебек Н. М. Золотий перетин як критерій гармонійності композиції міських планувань / Н.М.Шебек // Проблеми гармонії, симетрії і золотого перетину в природі, науці та мистецтві: зб. наук. пр. / ред.: Л.П. Середа. – Вінниця, 2003. – Вип. 15. – С. 258-260
11. Шмагало Р. Методика викладання рисунку в навчальних закладах Галичини 2-ї пол. XIX – поч. XX ст.: історико-мистецтвознавчий аналіз // Діалог культур: Україна в світовому контексті. Мистецтво й освіта. – Львів, 2001. – Вип. 6. – С. 182-195.
12. Bammes Gottfried, Der nackte Mensch.–Dresden.: Veb Verlag Der Kunst, 1982.–480 h.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Практичні заняття

Модуль 1. III семестр.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.рисунок голови натурника на сірому тлі при контрастному освітленні. 12 годин [1, 3, 4, 5, 11].

Перелік основних питань:

1. Композиційні рішення і компоновання.
2. Робота над композицією, лінійно-конструктивною побудовою та основами повітряно-просторового вирішення рисунку
3. Пропорції у побудові конструкції голови
4. Тональне моделювання форми голови з урахуванням світло-тіньового контрасту та акцентів.

Матеріали: папір, формат А3, А2; олівець.

Завдання на самостійну роботу: : Начерки. Композиційні пошуки з натурального матеріалу виконати градації тону від світлого до темного і навпаки м'яким та твердим олівцем, (формат А-4). Вправи на фактури олівцем (розмітити формат А-4 на 6 частин та зробити пошуки різних фактур).Короточасні конструктивні рисунки ока, носа, вуха з натури в різних ракурсах [1, 3, 4, 5].

Дидактичні засоби:

Презентація *PowerPoint* за темою: *Історичні аспекти розвитку базових основ та методів навчання малюванню ; Основи побудови голови у просторі*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2. Тема: Рисунок голови натурника на темному тлі при боковому освітленні.12 годин

[1, 2, 3, 7].

Перелік основних питань:

1. Лінійно-конструктивний образотворчий метод як спосіб передачі об'ємного зображення.
2. Аналіз форми як головний спосіб побудови зображень.
3. Визначення характерних конструктивних особливостей під час роботи з натурою.
4. Етапи роботи. Опорні точки побудови.
5. Розробка потоків світло-тіньового контрасту при трактовці форм.

Матеріали: папір, формат А2; олівець.

Завдання на самостійну роботу: зробити світлотіньовий рисунок автопортрету, швидкі начерки на передачу емоцій Матеріали: папір, формат А3; олівець [1, 2, 3, 7].

Дидактичні засоби:

Презентація *PowerPoint* за темою: *пластична анатомія голови, мімічні м'язи голови*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3. Тема: Рисунок голови натурника з плечовим поясом на світлому тлі . [7. 11].

Перелік основних питань:

1. Конструктивний аналіз і деталізоване вивчення побудови голови та плечового поясу.
2. Закони передачі форми, фактури, матеріальності об'єктів, їх плановість .
3. Побудова власної та падаючої тіні , утримання різниці тональної та фактурної у побудові світла та рефлексів у тіні .

Матеріали: папір, формат, А2; олівець.

Завдання на самостійну роботу: швидкі начерки голови, фігури, анімалістики, як працює силует та внутрішні контрасти. копія голови з робіт великих майстрів (Веласкес, Хальс, Рембрандт) Матеріали: папір, формат, А4; олівець.[7, 11].

Дидактичні засоби:

Презентація PowerPoint за темою: *Мистецтво рисунку в епоху Відродження; Основи трактовки форми.*

6. Самостійна робота студента/аспіранта

№з/п	Вид самостійної роботи	Кількість годин СРС
1	Підготовка до аудиторних занять	42
3	Підготовка до заліку	12

Практичні заняття

Модуль 2. IV семестр.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.рисунок голови натурника в трьох положеннях (фас, профіль, три чверті) на одному аркуші 24 години. [1, 3, 4, 5, 11].

Перелік основних питань:

1. Композиція трьох голів на одному аркуші (асиметрична композиція, щоб нічого не розпадалось та взаємодіяло)

2. Зображення однієї голови в різних ракурсах.Особливості зображення голови в профіль, анфас, три чверті.

Матеріали: папір, формат А2; олівець.

Завдання на самостійну роботу: Начерки з натури голови в різних ракурсах (папір, формат, А4; олівець) [1, 12].

Дидактичні засоби:

Презентація PowerPoint за темою: *Історичні аспекти розвитку базових основ та методів навчання малюванню ; Основи побудови голови у просторі*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2. Тема: Рисунок голови натурника на з плечовим поясом на темному тлі при боковому освітленні.12 годин [1, 2, 3, 7].

Перелік основних питань

1. Класичні методи зображення голови (модулі, канони).

2. Аналіз традиційних методик роботи над рисунком голови.

3. Конструктивно-тоновий розбір форми та максимальний відбір діталей на сприйняття цілого

.Матеріали: папір, формат А2; олівець.

Завдання на самостійну роботу: швидкі начерки з людей, тварин, птахів. Повторити пластанатомію м'язів голови, шиї, плечового пояса. Матеріали: папір, формат А3-А4.; олівець, туш, м'які матеріали [1, 2, 3, 7].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3. Тема: Рисунок голови натурника з плечовим поясом та руками на світлому тлі 12 годин. [7. 11].

Перелік основних питань:

1.Конструктивний аналіз і деталізоване вивчення побудови голови та плечового поясу, кистей рук.

2.Условно-тональне вирішення трактовки форми та максимальне узагальнення на цілісне сприйняття рисунку.

Матеріали: папір, формат, А2; олівець.

Завдання на самостійну роботу: швидкі начерки голови, фігури, анімалістики, як працює силует та внутрішні контрасти. копія голови з робіт великих майстрів (Гольбейн, Дюрер, Фешин) Матеріали:

папір, формат, А4; олівець.[7, 11].

Дидактичні засоби:

Презентація PowerPoint за темою: *Мистецтво рисунку в епоху Відродження; Основи трактовки форми.*

7. Самостійна робота студента/аспіранта

№з/п	Вид самостійної роботи	Кількість годин СРС
1	Підготовка до аудиторних занять	18
3	підготовка до екзамену	30

Політика та контроль

8. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Опрацьовуючи навчальний матеріал навчальної дисципліни «Рисунок і перспектива. Частина II. Голова людини », студенти на практичних заняттях під керівництвом викладача виконують практичні завдання за темою, опановують теоретичний матеріал у вигляді бесіди.

Завдання для виконання творчих завдань самостійно подаються в розділі «Методика опанування навчальної дисципліни» силабусу.

Відвідуваність і виконання завдань

Для студентів, які бажають повноцінно засвоїти програму курсу й отримати відмінні результати навчання, необхідні 100% відвідування практичних занять. Пропущені практичні заняття відпрацьовуються. Дедлайн відпрацювань – передостаннє практичне заняття.

Політика університету:

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <http://kpi.ua/code>.

9. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: робота на 8 практичних заняттях

Семестровий контроль: залік.

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг студента з навчальної дисципліни складається з балів, що він отримує за:

- роботи на 3 практичних заняттях

Робота студента:

- на 3 практичних заняттях визначає 100% його рейтингу з дисципліни;

Студент отримує найвищий рейтинг, якщо він:

- виконав всі завдання на високому рівні

Пропущені заняття, спричиняють зниження рейтингу студента.

Очікується, що всі практичні заняття студент виконує самостійно.

Викладач оцінює роботу студента на кожному практичному занятті. Рейтинг студента відображається в особистому кабінеті електронного кампусу.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

3 практичних заняттях (максимальна кількість балів на 1-му практичному занятті складає 33,3):

Виконані завдання на високому художньому рівні, технічно бездоганні, відмінне володіння виражальними засобами і прийомами рисунку, включають творчий підхід у композиційному і тоновому вирішенні, повне розуміння законів і використання правил рисунку.	33,3
Виконані завдання на достатньому художньому рівні, технічно виконані з незначними помилками, добре володіння виражальними засобами і прийомами, включають творчий підхід у тоновому виконанні завдання, композиційному вирішенні, розуміння законів і використання правил рисунку.	28
Виконані завдання на недостатньому художньому рівні, технічно недосконалі, наявність помилок у побудові і тональному вирішенні, недостатній рівень володіння виражальними засобами і прийомами рисунку, але включають певний творчий підхід у рішенні.	24
Виконані завдання на низькому технічному рівні, низький рівень володіння виражальними засобами і прийомами, відсутній творчий підхід	20

Календарний контроль:

Календарний контроль проводиться двічі на семестр. Метою проведення календарного контролю є підвищення якості навчання студентів та моніторинг виконання графіка освітнього процесу студентами.

Умови отримання позитивного календарного контролю	Перший календарний контроль (тиждень 8)	Другий календарний контроль (тиждень 14)
Поточний рейтинг	≥ 30 балів	≥ 50 балів

Умови допуску до семестрового контролю: семестровий рейтинг не менше 40 балів.

Семестровий контроль:

Студенти, які виконали всі умови допуску до заліку та мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань. Сума рейтингових балів, отриманих студентом протягом семестру, переводиться до підсумкової оцінки згідно з таблицею.

Якщо сума балів менша за 60 та виконані умови допуску, студент виконує контрольну роботу. За підсумком набраних балів виставляється рейтингова оцінка.

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

10. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

За наявності у студента документів, які підтверджують його участь у олімпіадах (міських, міжміських, всеукраїнських тощо) за темою практичного заняття або розділу освітнього компоненту ці теми можуть зараховуватись за відповідною тематикою та відповідними балами РСО.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено , старшим викладачем Михайлом Шаповаленко

Ухвалено кафедрою графіки (протокол № 13 від 20 червня 2024)

Погоджено Методичною комісією Видавничо-поліграфічного інституту (протокол №5. від 24.06.2024).